

Oponentský posudek bakalářské práce

Tomáš Zavadil: Žalm 118 v Novém zákoně

předloženo na UK ETF katedře Nového zákona v létě 2015

vedoucí práce: doc. Jiří Mrázek, Th.D.

1. K formě

Hodnocená práce svým rozsahem (71 stran) i formálním uspořádáním splňuje požadavky na bakalářské práce kladené. Úprava je vcelku pečlivá, kladně hodnotím oboustranný tisk, čtenář i hodnotitel by však uvítal větší vnější okraje. Jazyk je dobrý, ke spíše výjimečným lapsům patří dativ „Hospodinovi“ (str. 12, pozn. 7), stylisticky neobratné spojení „činí díkyvdání“ (na téže straně) či formulace „idea ... vyvstala ... nejvíce v podobě eschatologických očekávání (str. 14), „ustoupit na pozadí“ (str. 17), „Marek zamýšlel použít žalm ... záměrně“ (str. 20), „Gouldův závěr a analýza textu prokazují...“ (str. 47). Za chybné považuji psaní „žalm“ s malým písmenem ve spojení s konkrétním číslem (např. „žalm 118“, *passim*), neboť v takovém případě jde o název daného textu. „Symmachus“ se píše se dvěma m (str. 37), „chiasmus“ se s (str. 40). Některé další drobnosti jsem vyznačil do textu práce. Označení židovské skupiny uvádí autor důsledně v počestně formě „farizejové, farizejů“ apod. (např. str. 25 a *passim*) – to je úzus přípustný, ale působící divně. Z typografických drobností zasluží kladného vyzvednutí skutečnost, že autor ví o existenci znaménka ×, odlišného od písmene x, naopak by se na příště měl oprostít od rozšířeného nešvaru a neužívat podtržení ke zvýraznění nadpisů. Pro Tomášovo evangelium zavádí autor vlastní zkratku „To“ (str. 65), doporučoval bych však držet se v českém prostoru zavedené „EvTom“.

Za nedostatek, který svou závažností přesahuje oblast formálních náležitostí, považuji způsob, jakým autor zachází s odbornou literaturou. V poměrně značném rozsahu a s porozuměním s ní pracuje, názory odborníků umí inteligentně reprodukovat, aniž by práci přetěžoval citáty – to je z jeho výkladu patrné. Neobtěžuje se však příliš s uváděním, odkud co má. Správně provedené bibliografické odkazy se v práci najdou (namátkou pozn. 21 nebo 33), takže je zřejmé, že jich autor je schopen, mnohem častěji však očividně chybí nebo jsou neúplné (např. pozn. 25–29, 35). Zdaleka ne všechny studie a knihy, které se objevují v poznámkách, jsou pak uvedeny

Jan Roskovec, Th.D.

tel.: +420 221 988 411, fax: +420 221 988 215

e-mail: ros_kovec@etf.cuni.cz

Černá 9 (p.o. box 529), 115 55 Praha 1

www.etf.cuni.cz

v seznamu použité literatury na (jedině!) str. 71 – chybí např. Mays, Miller (pozn. 10 a 11 na str. 12), Rabinowitz (pozn. 24), Sanders (pozn. 20), Knibb (pozn. 18). Konkrétní bibliografické odkazy chybí dokonce i tam, kde autor výslovně odkazuje na názor nějakého odborníka (tak např. na str. 61). Tato nepořádnost nemusí hned vzbuzovat podezření z plagiátorství, nepořádnost to však je. V pozn. 121 na str. 63 je zkomoleno jméno Daniele Marguerata, který ostatně také chybí v seznamu literatury.

2. K obsahu a metodě

Záměr práce je jasný: prozkoumat, jak a proč se Ž 118 objevuje v textech Nového zákona (autor to v anotaci poněkud neobvykle nazývá „uplatněním“). K tomuto cíli se autor blíží v několika krocích.

Po stručném *Soupisu citací a narážek na žalm (sic!) 118 v Novém zákoně* (str. 9–11) se věnuje žalmu samotnému. Ne však jeho výkladu, nýbrž pouze jeho členění (strukturu), a především jeho začlenění do souboru Hallel a jeho užití v liturgii židovských svátků (str. 12–15). Na závěr této části si klade otázku po *Historickém pozadí žalmu* (str. 15–16), tedy po situaci, pro niž byl sepsán, resp. na niž reaguje. S touto otázkou se vyrovnává tím, že předloží seznam 26 jejích řešení, jež se objevila v odborné literatuře, k jednotlivým položkám však nepřipojuje autory, ani neuvádí, zda tento soupis odněkud převzal nebo jej sestavil /modifikoval sám. Aniž by to nějak zdůvodnil, rozhoduje se pak, že „s největší pravděpodobností [žalm] vznikl pro podzimní svátek Stánků“ (str. 16). Vzápětí ovšem celou tuto otázku prohlašuje pro hlavní záměr své práce za irrelevantní. Proč se jí tedy vůbec tak namáhavě zabýval? V dalším textu práce však přesvědčení o liturgických konotacích Ž 118, a konkrétně jeho propojení se symbolikou svátku Stánků, bude celkem hojně využíváno – viz např. úvahu na str. 50 o tom, že J 12,13 zdůrazňuje užití „palmových ratolestí“, aby připomněl souvislost aklamace převzaté z Ž 118 se svátkem Stánků. Kde jsou však přímé doklady, že Ž 118 byl s tímto svátkem v Ježíšově době, resp. v době sepsání evangelií takto jednoznačně spojován? A jak se nejistota ohledně původního určení Ž 118, proklamovaná na str. 16, slučuje s celkem neproblematickým výkladem o kultické úloze Ž 118 „v době prvního království“ na str. 52?

Posledním krokem autorových přípravných prací je pak kapitola nazvaná *Hermeneutika* (str. 17–18, spíše však jde o stručnou úvahu o *metodě*), v níž se věnuje problému intertextuality. Tady se podle mého názoru dopouští nezanedbatelné nepřesnosti, když intertextualitu prohlašuje za „metodu“ (tak v nadpise na str. 17) a uvažuje o ní jako o „efektivním exegetickém nástroji“ (tamtéž). Intertextualita je jev, resp. vlastnost textů, a jako taková tedy nemůže být nástrojem ani metodou. Pokus o poněkud podrobnější, a hlavně přesnější reflexi o tom, co intertextový aspekt textů znamená a jak sem patří fenomén citování, resp. volnějších narážek (v němž se ovšem intertextualita nevyčerpává), by podle mne býval prospěl části analytické.

Ta sestává ze dvou oddílů. V prvním autor postupně prochází *jednotlivé citáty či narážky na Ž 118*, jak se objevují ve spisech či okruzích Nového zákona, (str. 19–38). Pojednává zde zvláště o jednotlivých evangeliích, pavlovské a deuteropavlovské spisy spojuje do jedné kapitoly. Nejsm si jist, že rozhodnutí pro tento – dosti mechanistický – postup bylo dobrou volbou. V případě evangelií tu dochází k opakování (nejzřetelněji v případě perikopy o Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma, která nepochybně patří k nejvýraznějším ozvukům Ž 118 v NZ), přičemž je otázkou, zda je možno u jednotlivých evangelistů předpokládat nějaký (navíc specifický) postoj k Ž 118 celkově. Daleko spíše je možno očekávat specifické posuny v jednotlivých perikopách – v každém případě bych považoval za metodicky správnější od nich vyjít. Nabízelo by se tedy nejprve izolovat části resp. motivy z Ž 118, které jsou v novozákonních textech využívány („zavržený kámen“ z vv. 22n, „požehnaný přicházející“ z vv. 25n, motiv „brány“ apod.) a pak – diachronně – sledovat nuance a specifické rysy jejich výskytu v jednotlivých textech NZ, které by bylo možno porovnat navzájem, nikoli jen každý zvláště s textem Žalmu 118. Ačkoli je tento oddíl nazván „rozbor“, je spíše popisný než skutečně analytický (což v práci bakalářské úrovně ještě tolik nevádí). Rozhodně by ovšem bylo třeba lépe rozlišovat mezi zjevnými citáty a narážkami (autor užívá označení „odkazy“, příp. „aluze“). Ve druhém případě je třeba přesvědčivě zdůvodnit, proč je o souvislosti s Ž 118 záhodno uvažovat – tak třeba v případě motivu „přicházejícího“ v kázání

Jana Křtitele (Q: Lk 7,19; Mt 11,3: na str. 23 a 28) nebo spojení „brány“ z Ž 118 s obrazem „dveří pro ovce“ v J 10 (str. 34–35) – a pečlivěji zvážit, jakou funkci ta narážka v textu má, a to právě jako narážka, a nikoli citát. Problematické je podle mne považovat zmínku o tom, že Ježíš s učedníky před odchodem z večeřadla „zazpívali“ (Mk 14,26), za narážku na Ž 118. Samozřejmě se tu předpokládají dvě věci, v nichž ve skutečnosti nemáme potřebnou míru jistoty: že termín *ὕμνῳσαντες* je narážkou na Hallel a že Hallel tu vlastně reprezentuje Ž 118.

Ve druhém oddíle autor předkládá dvě podrobnější exegetické sondy – výklad dvou oddílů, které jsou, pokud jde o užití Ž 118 v Novém zákoně klíčové: vyprávění o Ježíšově vjezdu do Jeruzaléma (Mk 11,1–11; str. 39–53) a *Podobenství o zlých vinařích* (Mk 12,1–12; str. 54–67). Obě tyto exegese jsou zpracovány velmi pečlivě, s ohledem na speciální zájem práce snad až příliš: např. nepochybně velmi pracně vypsání všech textových variant či soupis jednotlivých odchylek synoptických verzí jsou nadbytečné, v dalším výkladu se s nimi nijak nepracuje. Oba výklady se tak věnují značnému množství podrobností, v němž zaniká soustředění na funkci citátu z Ž 118. Tomu v postupném výkladu není věnována nijak zvláštní pozornost. Tak je např. bez podrobnějšího vysvětlení do výkladu *Podobenství o zlých vinařích* zapojena hypotéza M. Blacka o možném pozadí motivu *kamene* v hebrejské slovní hříčce *ben-eben* (str. 63 a 66).

Nakonec přichází stručný *Závěr* (str. 68–70), v němž jsou shrnuty výsledky jednotlivých předchozích kapitol.

3. Hodnocení

Cíl, který si předložená práce klade, je náročnější, než by se mohlo zdát. K vykreslení uceleného obrazu toho, jakou funkci měl Ž 118 v novozákonních spisech, resp. v raněkřesťanské christologické reflexi, by vyžadovalo projení synchronního pohledu, na jehož rovině se práce povětšinou pohybuje, s hlediskem diachronním, pokusit se zrekonstruovat dějiny použití jednotlivých motivů z Žalmu, k nimž se tato reflexe odvolává. Nelze se při tom vyhnout otázce, co z těchto odkazů k Ž 118 pochází z předvelikonoční doby. To by ovšem přesáhlo možnosti bakalářské práce. Autor předložené práce prošel k tomuto cíli kus cesty a učinil to vcelku přesvědčivým způsobem. Prokázal, že rozumí jednotlivým součástem exegetického řemesla, ještě by je však mohl lépe soustředit k otázkám, které si klade. Možnosti hodnotit práci jako nadprůměrně dobrou však brání zmíněná nedbalost v uvádění zdrojů úvah a zjištění.

Doporučuji tedy práci k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm *dobře (C)*.

Jako otázky k obhajobě dávám tyto podněty:

- (1) Vysvětlete, jaké důvody vedou k názoru, že motiv *přicházejícího* v NZ souvisí s Ž 118.
- (2) Pokuste se načrtnout jakýsi průřez použitím motivu *kamene* – v souvislosti s Ž 118,22, ale i mimo něj (další texty, k nimž se v NZ užití tohoto motivu vztahuje).

V Nymburce 8. 9. 2015

Jan Roskovec